

УДК 323.1

Шекета Мар'яна

ВСЕ ЩЕ НАЦІОНАЛІЗМ ЧИ ВЖЕ СЕПАРАТИЗМ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВЕ ПОРІВНЯННЯ ПОНЯТЬ

В статті розглянуто різноманітні підходи до тлумачення понять «сепаратизм» і «націоналізм» як явища суспільно-політичного життя. На основі наукового аналізу політологічного та правознавчого матеріалу об'єктивно розглянуто теоретичні засади для визначення поняття «сепаратизму» і «націоналізму», а також висвітлено їх схожі та відмінні риси з точки зору політологічного та правознавчого підходів.

Оскільки в сучасному світі майже відсутні моноетнічні держави, часто націоналізм стає основою досить радикальної політики окремих етносів, що прагнуть отримати більше прав або й зовсім відокремитися від титульної держави і створити власну, що, так чи інакше, породжує нові тенденції міжнародних відносин – сепаратизм. Саме часте нерозуміння етимології даних понять та їх означення виникають проблеми із правильним політологічним та юридичним трактуванням та виробленням єдиної національної політики в рамках окремих держав та інституцій.

Нерозуміння понять «сепаратизм» і «націоналізм» можуть призводити до необдуманого та нецільового етнонаціональної державної політики, що, в тій чи іншій мірі, є потенційною загрозою національним інтересам будь-якої держави.

Ключові слова: сепаратизм, націоналізм, самовизначення

Постановка проблеми. В сучасному світі стійким процесам глобалізації та досить інтенсивній взаємодії представників різних культур та народів протистоїть ще один тренд ХХІ століття, який все більше набирає обертів, – націоналізм. Поруч з тенденцією до націоналізації програм конкретних політичних партій та рухів, які все частіше здобувають велику кількість місць у парламентах різних держав, виникає й тенденція до сепаратизації націоналістичних поглядів окремих груп етносів.

Існування етнополітичних конфліктів в низці держав Європи лише підтверджує той факт, що проблема взаємозв'язку націоналізму та сепаратизму є відкритою та потребує подальшого аналізу для кращого розуміння їх спільних та відмінних ознак, бо лише детальне вивчення та окреслення важливих постулатів сепаратизму, які, в тій чи іншій мірі, відрізняють його від звичайних ліберальних націоналістичних поглядів можуть допомогти попереджувати та врегульовувати майбутні сепаратистські рухи.

Постановка завдання. На основі аналізу політологічних та правових джерел, а також тлумачних словників вітчизняних та зарубіжних учених нами зроблена спроба систематизувати підходи до пояснення поняття «сепаратизм» і «націоналізм», їх відмінних і спільних рис, а також визначити їх юридичне трактування в міжнародному праві та дій пов'язаних з ними.

Мета дослідження – з'ясувати особливості етимології та означення поняття «сепаратизм» і «націоналізм»

Аналіз останніх публікацій. Вітчизняні науковці чимало уваги приділяли дослідженню та систематизації різноманітних визначень поняття «націоналізм» і «сепаратизм». Серед них варто згадати про внесок у вивчення цієї проблематики О.Шаран, В. Дівака, М. Окладної, В. Паливоди, І. Максименко та багатьох інших науковців. До зарубіжних дослідників, які вивчали специфіку сепаратизму у державах-членах Євросоюзу належать: В. Дайтон, Г. Мюрдаль, З. Бжезинський, М. Гердер, М.

Б'єрі та ін. Значна кількість юридичних формулювань визначень, які є дотичними до понять «сепаратизм» і «націоналізм» існують в низці міжнародно-правових актів, а саме: Статут ООН, Декларація про принципи міжнародного права, Гельсінський Заключний акт НБСЄ, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Шанхайська конвенція про боротьбу з тероризмом, сепаратизмом та екстремізмом та ін.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі прагнення національної рівності та свідомості є надзвичайно поширеним явищем. Процесам глобалізації протистоять націоналістичні, а іноді сепаратистські рухи, гасла та партії, які стали реакцією на розмивання кордонів між державами. В таких умовах держави частково втрачають свій суверенітет, який є історичним надбанням кожної з них. Націоналістичні партії, які беруть більшість голосів на парламентських виборах низки країн Європи свідчать про те, що національна самоідентифікація стала новою тенденцією розвитку міжнародних відносин.

Проте, часто ще однією так званою реакцією на глобалізацію став і сепаратизм. Сепаратистські гасла вже посіли чільне місце в політиці окремих рухів, партій, а деколи й урядів окремих історично «сепаратистських» регіонів. Нещодавні події в Каталонії чітко окреслюють, що часто питання націоналізму та сепаратизму є пов'язаними, іноді є продовженням одне одного, а деколи є настільки незрозумілими, що плутаються з іншими поняттями – «патріотизм», «національні інтереси», тощо. Тож варто розібратися де проходить межа між поняттями «націоналізм» і «сепаратизм», що в них спільного, а що відмінного. Для цього нам потрібно звернутися до політологічного пояснення цих термінів у енциклопедіях та словниках, а також їх трактування в юридичній літературі та законодавстві деяких держав.

Український тлумачний словник поняття «сепаратизм» пояснює як прагнення до відокремлення, відособлення, а в багатонаціональних буржуазних державах – політичний рух національних меншостей, скерований на відокремлення від державного цілого й утворення самостійної держави [5, с.126]. Бачимо, що в поясненні терміну застосовується ще одне поняття «національної меншості», тож справедливо зазначити, що сепаратизм може бути продовженням націоналізму окремої групи людей, які хочуть більше політичних чи економічних прав в силу своєї національної приналежності. Цікаво поглянути, як тоді Український тлумачний словник трактує поняття «націоналізм».

За словником, «націоналізм» – реакційна буржуазна ідеологія й політика в галузі національних відносин, яка проповідує зверхність національних інтересів над соціальними, панування однієї нації за рахунок пригнічення іншої, розпалює національну ворожнечу, заперечуючи дружнє співробітництво і взаємодопомогу між націями [4, с. 232].

Поруч з терміном «націоналізм» схожим за значенням є й термін «націоцентризм» або «етноцентризм» – сукупність поглядів, ідей, які створюють перебільшену думку про достоїнства, національний характер, роль в історії і т. ін. якого-небудь народу, нації; схильність людини сприймати та оцінювати життєві явища крізь призму традицій і цінностей власної етнічної групи, що виступає як якийсь загальний еталон або оптимум; проголошення переваг якого-небудь етносу, звеличування його достоїнств і заслуг; прагнення вирішити соціальні та інші проблеми якого-небудь етносу за рахунок інших народів [6].

Дивлячись на це визначення можна зробити висновок, що початком сепаратизму швидше за все може стати політика націоналізму, але більшої радикалізації поглядів несе в собі саме націоцентризм (етноцентризм) і саме він в більшій мірі може стати початком сепаратистського руху.

Українська дипломатична енциклопедія дає нам схоже визначення поняття «сепаратизм» (від лат. *keraga* – відділення) – прагнення до відокремлення, відособлення, самостійних дій, яке виражає інтереси окремої групи; наприклад, прагнення національних меншин у багатонаціональних державах до автономності або до відокремлення та створення самостійної держави [7, с.797]. Щодо визначення «націоналізму», то енциклопедія дає нам також схоже до тлумачного словника пояснення, але воно є більш широким і дозволяє краще трактування саме з політологічної точки зору. «Націоналізм» – політичний рух, в основі якого лежить переконання про виключне право етносу або територіальної спільноти на самовизначення та самоврядування в рамках власної держави, а також про виключну легітимність національного уряду; доктрина, згідно з якою найголовнішим пріоритетом при визначенні належності до групи, здатної відстоювати колективні інтереси, є національність.

Дипломатична енциклопедія також виділяє підходи до типології націоналізму. Типологія за громадянсько-територіальними й етнічно-генеалогічними моделями впливає з «права ґрунту» й «права крові», за якими ідентифікацію індивідуума здійснюють за належністю – відповідно за правом народження або тривалого проживання – до певної території або за народженням – до певного етносу [7, с.797].

Політична енциклопедія за редакцією Юрія Шаповала не лише дає визначення поняття «сепаратизм», а й також виокремлює причини виникнення сепаратистських ідей. За енциклопедією, сепаратизм – теорія, політика і практика відокремлення, відділення частини території держави з метою створення нової самостійної держави або одержання статусу широкої автономії. Основними ж причинами сепаратизму політична енциклопедія називає: взаємні територіальні претензії етносів, що можуть бути зумовлені історичним минулим, нечіткістю наявних кордонів або їх відсутністю, проведенням нової демаркації кордонів між етносами, поверненням на історичну батьківщину раніше депортованого етносу, довільною зміною кордонів, насильницьким включенням території етносу до сусідньої держави, розпорошенням етносу між різними державами; боротьба етносу за свій політичний статус у рамках єдиної держави; боротьба за повну (державну) незалежність; етно-релігійне різноманіття держави тощо [3, с. 662-663].

В міжнародному праві ми можемо побачити чітке правове тлумачення поняття народу держави і як в цьому визначенні пояснено чинник націоналізму (або національної ідентичності) щодо формування держави в цілому. Зокрема, в Конвенції Монтевідео про права і обов'язки держав від 26 грудня 1933 року йдеться про одну з ознак держави як суб'єкта міжнародного права – постійне населення [8].

Визначення народу держави в міжнародному праві є досить суперечливим, адже не містить чіткого визначення, що лише одна нація може становити державу, а зовсім навпаки – народ держави як персональний її субстрат обумовлює наявність тривалого згуртування людей держави (громадян) під дахом спільного порядку здійснення влади і права. При цьому немає вирішального значення мовна, етнічна, релігійна чи культурна однорідність, але об'єднання людей становить державний народ лише через хоча б мінімально наявне відчуття приналежності, що притаманне більшості населення певної території і єднає його [2, с. 101].

З огляду на це, ми можемо сказати, що на сьогоднішній день сучасна держава – сукупність людей різної національної ідентифікації, що мають свої окремі погляди на політично-культурне життя держави в якій проживають. Саме через етнічну та культурну неоднорідність більшості країн світу й виникають крайні націоналістичні

погляди про «вищу значимість» певної нації і подальшу політику спрямовану на посилення її домінування в здійсненні політичної влади.

Варто зазначити, що натомість міжнародне право досить чітко окреслює міжнародно-правову позицію визвольних рухів (до яких ми можемо віднести й сепаратистські рухи) і вказує на її чіткий взаємозв'язок з правом народів на самовизначення. Спроби виводити з засад права на самовизначення (обмежену) міжнародно-правову правосуб'єктність щодо інших спільнот людей, таких як етнічні меншини чи тубільні народи, не знайшли широкої підтримки. Суттєвою підставою цього побоювання визнавати міжнародно-правову правоздатність подібних груп населення є небезпека сприяти такий спосіб наявним тенденціям розпаду і розколу у суспільствах. Крім того, ці групи зазвичай володіють недостатнім рівнем організаційної здатності, необхідним для репрезентативного використання прав і свобод колективного характеру і відповідно гарантованого виконання такого ж роду обов'язків [2, с. 130].

Вичерпне політико-правове трактування поняття «сепаратизму» в міжнародному праві на універсальному рівні досі так і не вироблено. Кожна держава користується власними національними юридичними нормами щодо виділення сепаратизму як кримінального чи іншого типу злочину.

Першим міжнародним документом, який дав загальнодержавне визначення сепаратизму як явищу XXI століття стала Шанхайська конвенція про боротьбу з тероризмом, сепаратизмом та екстремізмом, яка була прийнята 15 червня 2001 року Казахстаном, КНР, Киргизією, РФ, Таджикистаном та Узбекистаном. В даному документі поняття «сепаратизм» має таке визначення: «будь-яке діяння, спрямоване на порушення територіальної цілісності держави, в тому числі на відділення від нього частини його території або дезінтеграцію держави, що здійснюється насильницьким шляхом, а так само планування і підготовка такого діяння, пособництво його скоєння, підбурювання до нього і дії, які переслідуються в кримінальному порядку відповідно до національного законодавства Сторін» (Стаття 1) [15].

Зокрема, Договір про Європейський Союз у п. 2 ст. 4 постановляє, що «ЄС поважає національну самобутність держав-членів, властиву їхнім основним політичним та конституційним структурам, включно з регіональним та місцевим самоврядуванням, головні функції держави, у тім числі гарантування територіальної цілісності держави, підтримання правопорядку та забезпечення національної безпеки» [18]. Досить часто саме цим пунктом й маніпулюють сепаратисти, які плекають надії про відокремлення від держави й створення власного самостійного утворення. Проте, навіть на противагу таким прагненням у 2011 році в Європейському Союзі була прийнята так звана Доктрина Баррозу (названа на честь экс-президента Європейської Комісії Жозе Мануеля Баррозу). Саме цей документ робить абсолютно неможливим автоматичне приєднання країни до складу ЄС після того, як вона відокремилася від однієї з держав-членів (особливо внаслідок сепаратистських процесів або внаслідок нелегітимного референдуму про незалежність). Їй потрібно самостійно проходити всі етапи інтеграції із самого початку. Ще однією важливою умовою для кандидатів визначено відсутність територіальних суперечок із сусідами [16].

Таким чином, чіткого визначення поняття «сепаратизм» ні Договір про ЄС, ні інші нормативно-правові документи ЄС нам не дають та ніяким чином його не уніфікують. В законодавстві окремих держав сепаратизм часто відноситься до кримінального правопорушення, часто стосується статті порушення територіальної цілісності і має фрагментарне пояснення без криміналізації відверто сепаратистських дій.

Досить суперечливими є не лише трактування поняття «сепаратизм», а й першопричини, які ведуть до його зародження та поширення на значні маси людей. Право на самовизначення було визнано одним із найважливіших принципів міжнародного права на сьогодні. Таке право закріплено в статті 1 Статуту ООН [17], в Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права [12], в Міжнародному пакті про громадянські та цивільні права [11], в Декларації про принципи міжнародного права [10], в низці документів Наради з безпеки та Співробітництва в Європі (НБСЄ) – Гельсінському Заключному акті 1975 року [9], Підсумковому документі Віденської зустрічі 1986 року [13], документі Копенгагенської наради Конференції з людського виміру НБСЄ 1990 року [14] та у великій кількості інших міжнародно-правових документах.

Виходячи з такого права, ми можемо стверджувати, що кожен окремий народ чи нація яка прагне самостійності одного дня без будь-якої міжнародної заборони може легко утворити власну легалізовану незалежну державу. Проте, на практиці та в реальному правовому полі не все так легко. Саме надання права на самовизначення кожному охочому приведе до неймовірної сепаратизації міжнародних відносин, бо кожний етнос чи нація рано чи пізно, споглядаючи на інших «незалежних щасливчиків» також забажають такої долі й для себе, а це призведе до нечуваного «ефекту доміно» ескалації сепаратистських рухів по всьому світу.

На противагу праву на самовизначення виступає принцип територіальної цілісності держави, який проголошує, що територія держави не може бути змінена без її на те згоди [17]. Даний принцип також записаний у всіх вищевказаних міжнародно-правових документах, що тим самим викликає певну правову колізію, яка з однієї сторони ніби дає можливість будь-якому народу право на самовизначення, а з іншої такий народ у випадку успішного утворення власної держави де-факто автоматично залишається без території та де-юре поза законом будь-якої з національних держав. Саме така невідповідність міжнародного права подекуди й стає основною причиною активізації сепаратистських рухів, трансформацію звичайних націоналістичних або патріотичних ідей в радикальний сепаратизм, а подекуди й тероризм (ЕТА в Країні Басків).

3. Бжезінський говорячи про сепаратизм зауважує, що «спочатку національні почуття фокусуються на проблемі відродження національних мов, це виражає прагнення до національного самозбереження перед лицем прогресуючої асиміляції, потім висувуються вимоги національної культурної автономії та національного культурного самовизначення, що призводить згодом до боротьби за національний суверенітет» [1, с.15].

З огляду на все вищезазначене, автором статті вводиться власне політологічне визначення поняття «сепаратизм». Сепаратизм – це явище суспільно-політичного життя певної держави або етносу, що є наслідком надмірної радикалізації їх політичних поглядів та методів досягнення політичних цілей. Націоналізм ж залишається таким явищем, яке при неправомірній політиці чи його ідеологізації може перетворитися в сепаратизм, але при якісній національній політиці всередині держави націоналізм залишатиметься в рамках патріотизму та любові до власної Батьківщини.

Отже, поняття «сепаратизм» і «націоналізм» мають різноманітні пояснення з огляду на велику кількість підходів до їх тлумачення. Автори політологічних та юридичних словників по-різному трактують дані поняття, а міжнародно-правові акти лише зрідка та фрагментами згадують про існування таких понять як «сепаратизм». Досі не існує чіткого правового документу із визначенням явища сепаратизму, його основних рис та відсутність юридичного механізму кримінальної відповідальності за

скоєння таких дій. Саме такий стан речей робить сепаратизм небезпечною тенденцією сучасних міжнародних відносин та дає можливість низці радикальних груп захоплювати владу стираючи межі між націоналізмом та сепаратизмом. Тільки добре продумана етнічна політика всередині кожної поліетнічної держави шляхом її всебічної консолідації може попередити перехід націоналізму в стадію радикального сепаратизму.

1. Бжезинський З. Посткомуністичний націоналізм. / З. Бжезинський.– М.: ЮНИОН, 1991. – С.15
2. Гердер М. Міжнародне право. / М. Гердер / переклад з нім. – К.: «КІС», 2011. – С. 101-130
3. Політична енциклопедія / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. імені І. Ф. Кураса: [редкол. Ю. Левенець та ін.]; [упоряд. Ю. Шаповал]. – Київ: Парлам. вид-во, 2011. – С.662-663
4. Словник української мови: в 11 томах [Текст]. – Том 5, 1974. – С.232
5. Словник української мов: в 11 томах [Текст]. – Том 9, 1978. – С.126
6. Словник української мови: в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://slovnuk.ua/index.php?sword=етноцентризм>
7. Українська дипломатична енциклопедія: у 2 томах. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин; [редкол.: Л.В. Губернський та ін.]. – Київ: Знання Укр., 2004. Т.2. – 2004. – С.797
8. Конвенція Монтевідео [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikisource.org/wiki/Montevideo_Convention
9. Гельсінський Заключний акт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>
10. Декларація про принципи міжнародного права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569#Text
11. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_042#Text
13. Підсумковий документ Віденської зустрічі 1986 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_113#Text
14. Підсумковий документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру НБСЄ 1990 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/c/14304.pdf>
15. Шанхайська конвенція про боротьбу з тероризмом, сепаратизмом та екстремізмом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikisource.org/wiki/Шанхайская_конвенция_о_борьбе_с_терроризмом,_сепаратизмом_и_экстремизмом
16. Barroso Doctrine [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.politico.eu/article/barrosos-gm-doctrine/>
17. Charter of the United Nations [Electronic resource]. – Access mode: https://en.wikisource.org/wiki/Charter_of_the_United_Nations
18. Treaty on European Union [Electronic resource]. – Access mode: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF

References

1. Bzhezynskiy Z. Postkomunistychnyi natsionalizm.(Post-communism nationalism) / Z. Bzhezynskiy.– М.: YuNYON, 1991. – S.15 [in Ukrainian]

2. Herder M. Mizhnarodne pravo. (International law) / M. Herder / pereklad z nim. – K.: «KIS», 2011. – S. 101-130 [in Ukrainian]
3. Politychna entsyklopediia (Political encyclopedia) / NAN Ukrainy, In-t polit. i etnonats. doslidzh. imeni I. F. Kurasa: [redkol. Yu. Levenets ta in.]; [uporiad. Yu. Shapoval]. – Kyiv: Parlam. vyd-vo, 2011. – S.662-663 [in Ukrainian]
4. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh (Dictionary of the Ukrainian language, in 11 volumes) [Tekst]. – Tom 5, 1974. – S.232 [in Ukrainian]
5. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh (Dictionary of the Ukrainian language, in 11 volumes) [Tekst]. – Tom 9, 1978. – S.126 [in Ukrainian]
6. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh (Dictionary of the Ukrainian language, in 11 volumes) URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=єтНОЦЕНТРИЗМ> (data zvernennia 06.05.2019) [in Ukrainian]
7. Ukrainska dyplomatychna entsyklopediia: u 2 tomakh. (Ukrainian diplomatic encyclopedia: in 2 volumes)./ Kyiv. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka, In-t mizhnar. vidnosyn; [redkol.: L.V. Hubernskyi ta in.]. – Kyiv: Znannia Ukr., 2004. T.2. – 2004. – S.797 [in Ukrainian]
8. Konventsiia Montevideo (Montevideo Convention) [Elektronnyi resurs]. – URL: https://en.wikisource.org/wiki/Montevideo_Convention (data zvernennia 13.06.2020). [in Ukrainian]
9. Helsynskyi Zakliuchnyi akt (Helsinki Final Act) [Elektronnyi resurs]. – URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf> (data zvernennia 24.05.2020). [in Ukrainian]
10. Deklaratsiia pro pryntsyipy mizhnarodnoho prava (Declaration of Principles of International Law) [Elektronnyi resurs]. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569#Text (data zvernennia 04.06.2020). [in Ukrainian]
11. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava (International Covenant on Civil and Political Rights) [Elektronnyi resurs]. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (data zvernennia 15.04.2020). [in Ukrainian]
12. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni ta kulturni prava (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) [Elektronnyi resurs]. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_042#Text (data zvernennia 08.06.2020). [in Ukrainian]
13. Pidsumkovyi dokument Videnskoj zustrichi 1986 roku (Final document of the Vienna meeting) [Elektronnyi resurs]. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_113#Text (data zvernennia 19.05.2020) [in Ukrainian]
14. Pidsumkovyi dokument Kopenhahenskoj narady Konferentsii z liudskoho vymiru NBSIe 1990 roku (Final document of the Copenhagen meeting of the CSCE Conference on the Human Dimension) [Elektronnyi resurs]. – URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/c/14304.pdf> (data zvernennia 19.05.2020) [in Ukrainian]
15. Shankhaiska konventsiia pro borotbu z teroryzmoz, separatyzmoz ta ekstremizmoz (Shanghai Convention for the Suppression of Terrorism, Separatism and Extremism) [Elektronnyi resurs]. – URL: https://ru.wikisource.org/wiki/Shankhaiskaia_konventsiia_o_borbe_s_teroryzmoz,_separatyzmoz_y_ekstremyzmoz (data zvernennia 04.06.2020) [in Ukrainian]

Sheketa Mariana Still nationalism or already separatism: political and legal comparison of terms

The article considers various approaches to the interpretation of the concepts of "separatism" and "nationalism" as a phenomenon of socio-political life. Based on the scientific analysis of political science and jurisprudence, the theoretical principles for defining the concept of "separatism" and "nationalism" are objectively considered, as well as their similarities and differences in terms of political science and jurisprudence approaches.

Nowadays, there are almost any monoethnic states in the modern world, nationalism often becomes the basis for a radical policy of some ethnic groups who are seeking to gain more rights or even separate from the titular state and create their own, which, one way or another, creates a new trend in international relations - separatism. It is the frequent

misunderstanding of the etymology of these concepts and their definitions that causes problems with the correct political and legal interpretation and the development of a unified national policy within individual states and institutions.

Misunderstanding of the concepts of "separatism" and "nationalism" can lead to ill-considered and unfocused ethno-national state policy, which, nevertheless, is a potential threat to the national interests of any state.

In the modern world, the pursuit of national equality and consciousness is extremely common. The processes of globalization are opposed by nationalist and sometimes separatist movements, slogans and parties, which have become a reaction to the blurring of borders between states. Under such conditions, states partially lose their sovereignty, which is the historical heritage of each of them. Nationalist parties, which take the majority of votes in the parliamentary elections of a number of European countries, show that national self-identification has become a new trend in the development of international relations.

However, separatism has often been another so-called reaction to globalization. Separatist slogans have already taken a prominent place in the politics of certain movements, parties, and sometimes the governments of certain historically "separatist" regions. Recent events in Catalonia make it clear that the issues of nationalism and separatism are often interlinked, sometimes they continue each other, and sometimes so incomprehensible that they are confused with other concepts - "patriotism", "national interests", etc. Therefore, it is necessary to understand where the line between the concepts of "nationalism" and "separatism" is, what they have in common and what is different.

Key words: *separatism, nationalism, self-determination*